

**Vabariigi Valitsuse määruse
" Türisalu maastikukaitseala kaitse-eeskiri " eelnõu
SELETUSKIRI**

1. Sissejuhatus

„Looduskaitseaduse“ (RT I 2004, 38, 258; 53, 373) § 10 lõike 1 alusel ja kooskõlas § 11 lõikega 1 on Vabariigi Valitsusel õigus võtta ala kaitse alla ning kehtestada ala kaitsekord. Kavandatava Türisalu maastikukaitseala (edaspidi *kaitseala*) territoorium on osaliselt olnud kaitse all alates 1991. aasta 18. detsembrist, mil Harju Maavalitsus määrusega nr 232 "Uute alade looduskaitse alla võtmisest" võttis kaitse alla Türisalu kaitseala. Türisalu maastikukaitseala kaitse-eeskiri ja välispiiri kirjeldus kinnitati Vabariigi Valitsuse 13.05.1999. a määrusega nr 155 "Panga maastikukaitseala, Türisalu maastikukaitseala ja Narva jõe kanjoni maastikukaitseala kaitse-eeskirjade ja välispiiri kirjelduste kinnitamine" (RTI 1999, 46, 530; 2000, 30, 176). Vastavalt "Looduskaitseaduse" § 91 lõikele 1 kehtivad enne selle seaduse jõustumist kaitse alla võetud kaitsealade ja kaitstavate looduse üksikobjektide kaitseks kehtestatud kaitse-eeskirjad ja kaitsekord seni, kuni "Looduskaitseaduse" alusel kehtestatakse uued kaitse-eeskirjad. Seega ei võeta määrusega kaitse alla uut ala, vaid laiendatakse olemasolevat kaitstavat loodusobjekti ning kehtestatakse uus kaitse-eeskiri. Esitatava Vabariigi Valitsuse määruse eelnõu on koostanud Harjumaa Keskkonnateenistuse looduskaitse peaspetsialist Tiina Napp ja spetsialist Elle Valtna, eelnõuga kavandatud kitsenduste vajalikkust, "Looduskaitseadusele" vastavust ja seletuskirja vormistust kontrollis Keskkonnaministeeriumi Info- ja Tehnokeskuse loodusbüroo juhataja Taimo Aasma (tel 673 7563). Eelnõu keeleteimetaja oli Enel Ormus (tel 626 2906) ja eelnõu õigusekspertiisi on teinud Keskkonnaministeeriumi õigusosakonna juhataja kt Mirjam Vili (tel 626 2825).

2. Eelnõu sisu

Kaitseala põhieesmärk on väärtusliku geoloogilise objekti – Türisalu panga, sealsete taimekoosluste ning põhjaranniku metsakoosluste, nende loodusliku arengu ja EÜ nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50) I lisas nimetatud elupaigatüüpide kaitse. Need elupaigatüübid on: merele avatud pankrannad (1230 – Sulgudes on siin ja edaspidi kaitstava elupaigatüübi koodinumber vastavalt EÜ Nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ lisale I, kusjuures tärniga on tähistatud esmatähtsad elupaigatüübid), püsitaimestuga liivarannad (1640), metsastunud lited (2180), jõed ja ojad (3260), loopealsed (6280*), rusukallete ja jäärakute metsad (pangametsad) (9180*).

Türisalu maastikukaitseala on tsoneeritud sihtkaitsevööndiks ja piiranguvööndiks. Sihtkaitsevööndi režiim hõlmab vääriselupaiga ala ning on vajalik vääriselupaiga loodusliku arengu ja säilimise tagamiseks. Sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärgi saavutamine toimub üksnes loodusliku protsessina.

Kaitse-eeskirja kohaselt on inimestel lubatud kaitsealal viibida, korjata marju, seeni ja muid metsa kõrvalsaadusi, pidada jahti, püüda kala. Telkida ja lõket teha võib kohtades, mis on kaitseala valitseja nõusolekul selleks ettevalmistatud ja tähistatud. Rohkem kui 50 osalejaga rahvaüritusi selleks ettevalmistamata kohtades võib korraldada kaitseala valitseja nõusolekul. Kaitseala teedel on lubatud sõidukitega sõitmine. Sõidukiga sõitmine väljaspool teid ja maastikusõidukitega sõitmine on lubatud järelevalve ja päästetöödel, kaitse-eeskirjaga lubatud töödel, valitsemisega seotud töödel, kaitseala valitseja nõusolekul teostataval välitööl ning

lisaks piiranguvööndis teostatavatel liinirajatiste hooldamiseks vajalikel töödel ja maatulundusmaal metsamajandustöödel või põllumajandustöödel.

Kaitsealal ei ole lubatud ilma kaitseala valitseja nõusolekuta muuta katastriüksuse kõlvikute piire ja kõlvikute sihtotstarvet, koostada maakorralduskava ja teha maakorraldustoimingud, väljastada metsamajandamiskava, kinnitada metsateatist, kehtestada detailplaneeringut ja üldplaneeringut, anda nõusolekut väikeehitise, sealhulgas lautri või paadisilla ehitamiseks, seada projekteerimistingimusi ning anda ehitusluba.

Kaitsealal on keelatud uute ehitiste püstitamine, välja arvatud kaitseala tarbeks.

Kaitseala sihtkaitsevöönd on kaitseala osa seal väljakujunenud looduslike koosluste säilitamiseks. Kaitseala sihtkaitsevööndis on keelatud majandustegevus ja loodusvarade kasutamine. Kaitseala valitseja nõusolekul on sihtkaitsevööndis lubatud olemasolevate maaparandussüsteemide, teede ja liinirajatiste hooldustööd.

Kaitseala piiranguvööndis on majandustegevus lubatud. Keelatud on uute veekogude rajamine, veekogude veetaseme ja kaldajoone muutmine, puhtpuistute kujundamine ja energiapuistute rajamine, maavara ja maa-ainese kaevandamine, biotsiidi ja taimekaitsevahendi kasutamine, uue maaparandussüsteemi rajamine ja uuendusraie (välja arvatud turberaie).

Kaitse-eeskirjaga ei ole eraldi reguleeritud ujuvvahendite kasutamist (puuduvad selleks sobivad veekogud) ning adru ja pilliroo varumist (merega piirneb vaid piiranguvöönd ning pilliroo varumise reguleerimine pole piirkonnas oluline). Kaitsealale ei jää õuemaad, seetõttu ei ole seal tegutsemist ka eraldi reguleeritud. Sihtkaitsevööndis ei ole reguleeritud koosluste kujundamist ja kaitsealuste liikide elutingimuste säilitamiseks vajalikke tegevusi. Seda põhjusel, et poollooduslike kooslusi sihtkaitsevööndisse ei jää ning muude koosluste ja elupaikade areng toimub loodusliku protsessina.

Maaüksustel 29501:007:1200, 19801:011:0821, 19801:011:0291 ja 19801:011:0033 nähakse vajalike tegevustena ette koosluste hooldustööd. Tegemist on eramaaüksustega mis jäävad piiranguvööndisse ja kus esineb poollooduslike kooslusi ning on vajalik ka vaadete avamine.

Kaitseala tüübiks on valitud maastikukaitseala, kuna kaitseala põhieesmärgid on seotud eelkõige kaitseala maastike (sh geoloogilise objekti Türisalu panga) ja elupaigatüüpide kaitsega.

Kaitseala kaitsekorra väljatöötamisel on arvestatud kaitsealal esinevaid loodusväärtusi, kaitseala tzoneeringu ja kaitsekorra kohta koostatud eksperdiarvamust. Kaitse-eeskirjaga kehtestatavad piirangud on sätestatud ulatuses, mis tagab kaitsealal esinevate liikide ja looduslike elupaikade ning geoloogilise objekti Türisalu panga soodsa seisundi. Leebem kaitseriim seaks ohtu kaitseala kaitse-eesmärkide saavutamise ja kaitseväärtuste säilimise.

Kaitseala pindala on 99 ha, millest eramaa moodustab 10 ha ja riigimetsamaa 42,5 ha. Ülejäänud territoorium on tagastamata maa.

3. Maaomanike seisukohad

Kaitse-eeskirja eelnõu menetlemine toimub “Kaitstavate loodusobjektide seaduse” kohaselt, kuna vastavalt “Looduskaitse seaduse” § 91 lõikele 7 viiakse algatatud kaitse-eeskirja kehtestamise menetlus lõpule vastavalt algatamise ajal kehtinud seaduse kohaselt. Maaomanike teavitamist kaitseala moodustamisest alustati vastavalt “Kaitstavate loodusobjektide seaduse” § 5 lõikele 8 kirja teel 23.11.2003. Kaitseala laiendamise alal asuva riigimetsamaa kinnistu omanik on Eesti Vabariik, mistõttu nimetatud kinnistu osas kirja saata ei olnud vaja. Kuna kogu kaitsealal muutus kaitseriim, saadeti kirjad ka senise kaitseala maaomanikele. Välja saadeti seitse kirja. Kirjades sisaldus märge, et kui maaomanik arvamust ei avalda, loetakse ta kaitse-eeskirjaga nõusolevaks. Oma arvamuse esitasid ainsana Sepa

maaüksuse (19801:011:0033) omanikud, kes on vastu kaitseala piiri muudatusele Sepa maaüksuse osas. Maaomanike arvamust piiri muutmise asjus ei ole kaitse-eeskirja koostamisel arvestatud, kuna muudatus ei suurenda Sepa maaüksuse kaitsealuse maa hulka. Piiri muutmise vajadus on tingitud asjaolust, et seni kehtiv Türisalu maastikukaitseala piir on märgitud 1939. a kaardimaterjali põhjal ning seda ei ole võimalik looduses ega põhikaardil jälgida. Peale kaitse-eeskirja kinnitamist on võimalik maaüksuse vahetamine või ostmine vastavalt kehtivale korrale.

Märkusi kaitse-eeskirja eelnõule esitas ka Keila vald ja neid on eeskirja koostamisel arvestatud. Valla kirjas nimetatud maaüksused 29501:007:4582 ja 29501:007:0200 ei ole arvatud Türisalu MKA koosseisu, kuna nimetatud maaüksustel olevate loodusväärtuste kaitse tagatakse Keila-Joa pargi ja selle laiendusega.

4. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Türisalu maastikukaitseala kaitsekorra kavandamisel on lähtutud "Looduskaitseaduses" esitatud nõuetest ning arvestatud vastavust Euroopa Ühenduse õigusele, eelkõige EÜ nõukogu direktiivile 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta. Türisalu maastikukaitsealale jääv ala on Vabariigi Valitsuse 2004. a 05. augusti korralduse nr 615-k "Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri" punkti 2 alapunkti 439 kohaselt määratud Natura 2000 võrgustiku alaks.

5. Määruse mõju ja rakendamiseks vajalikud kulutused

Määruse jõustumisele peab järgnema erinevate maamaksumäärade kinnitamine, mis tuleneb määrusega kehtestatavatest majanduspiirangutest. Sellega korrigeeritakse ühtlasi valdade eelarvesse laekuva ja riigi eelarvest kompenseerimist vajava maamaksu suurus. Määruse jõustumine ei too kaasa organisatsioonilisi muudatusi.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub "Riigi Teataja seaduse" (RT I 1999, 10, 155; 2001, 24, 133; 93, 565; 2002, 44, 283; 102, 600; 2003, 4, 19 ja 22) § 5 lõikes 5 sätestatud ajal.

7. Eelnõu kooskõlastamine

Türisalu maastikukaitse-eeskirja eelnõu kohta on esitanud positiivse arvamuse Harku vald (29. septembri 2004. a kiri nr 10-5.5/2764) ja Keila vald (13. septembri 2004. a kiri nr 5-11.1/5218/04) ning Harju Maavalitsus (06. oktoobri 2004. a kirja nr 1.3-1/5859 koopia (originaal esitatakse Orkjärve maastikukaitseala kaitse-eeskirja määruse lisana)).

Villu Reiljan
Keskkonnaminister

Uno Veering
Asekantsler
kantsleri ülesannetes